

Zaak C-252/22

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

8 april 2022

Verwijzende rechter:

Curte de Apel Târgu Mureş (Roemenië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

16 februari 2022

Verzoekende partij:

Societate Civilă Profesională de Avocați AB & CD

Verwerende partijen:

Consiliu Județean Suceava

Președintele Consiliului Județean Suceava

Agenția pentru Protecția mediului Bacău

Consiliul Local al Comunei Pojorâta

Interveniente:

QP

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Door verzoekster, Societate Civilă Profesională de Avocați AB & CD (maatschap van advocaten), en door verweerder, Consiliu Județean Suceava (districtsraad Suceava, Roemenië), ingestelde beroepen tegen de civielrechtelijke uitspraak van de Tribunal Cluj (rechter in eerste aanleg Cluj, Roemenië) in een procedure waarbij verzoekster, die ook tegenover andere verweerders stond, nietigverklaring vorderde van bepaalde administratieve handelingen die ten grondslag lagen aan de aanleg van een stortplaats, alsook de verwijdering van die stortplaats.

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Op grond van artikel 267 VWEU wordt verzocht om uitlegging van artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”) en artikel 9, leden 3, 4 en 5, van het Verdrag van Aarhus.

Prejudiciële vragen

1. Moeten artikel 47, [eerste alinea, van het Handvest], juncto artikel 19, [lid 1, tweede alinea, VEU] en artikel 2, punt 4, juncto artikel 9, lid 3, van het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, ondertekend te Aarhus (Denemarken) op 25 juni 1998 en namens de Europese Gemeenschap goedgekeurd bij besluit 2005/370/EG van de Raad van 17 februari 2005, aldus worden uitgelegd dat een rechtspersoon in de vorm van een maatschap van advocaten, die geen aantasting van enig recht of belang van de rechtspersoon zelf inroept, maar de aantasting van de rechten en belangen van natuurlijke personen (d.w.z. de in deze beroepsorganisatie verenigde advocaten), valt onder het begrip „publiek”, [en] kan een dergelijke rechtspersoon in de zin van artikel 2, punt 4, van het Verdrag van Aarhus worden gelijkgesteld met een groep natuurlijke personen die via een vereniging of organisatie optreden?

2. Zo ja, moeten artikel 9, lid 3, van het Verdrag van Aarhus en artikel 47, [eerste en tweede alinea, van het Handvest], juncto artikel 19, [lid 1, tweede alinea, VEU], gelet op [zowel] de doelstellingen van artikel 9, lid 3, van het Verdrag van Aarhus als op de doelstelling van een doeltreffende rechterlijke bescherming van de bij het Unierecht verleende rechten, aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een bepaling van intern recht die de toegang tot de rechter van een dergelijke maatschap van advocaten afhankelijk stelt van het bewijs van een eigen belang of van de omstandigheid dat de instelling van de vordering strekt tot bescherming van een rechtssituatie die rechtstreeks verband houdt met het doel waarvoor deze organisatievorm, in casu een maatschap van advocaten, is opgericht?

3. Indien de eerste en de tweede vraag bevestigend worden beantwoord, of ongeacht de antwoorden op deze twee vragen: moeten artikel 9, leden 3, 4 [en] 5, van het Verdrag van Aarhus en artikel 47, [eerste en tweede alinea, van het Handvest], juncto artikel 19 [lid 1, tweede alinea, VEU], aldus worden uitgelegd dat de formulering dat het passende en doeltreffende rechtsmiddel, daaronder begrepen het nemen van een rechterlijke beslissing, „niet onevenredig kostbaar” is, veronderstelt dat er regels en/of criteria zijn om de kosten die de in het ongelijk gestelde partij moet dragen te beperken, in die zin dat de nationale rechter moet toezien op de naleving van het vereiste dat de kosten niet onevenredig hoog zijn, rekening houdend met [zowel] het belang van de persoon die zijn rechten tracht te beschermen als het algemene belang van milieubescherming?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Artikel 4, lid 3, en artikel 19, lid 1, VEU; artikel 216, leden 1 en 2, VWEU.

Artikel 47, eerste en tweede alinea, en artikel 51 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

Besluit 2005/370/EG van de Raad van 17 februari 2005 betreffende het sluiten, namens de Europese Gemeenschap, van het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (Verdrag van Aarhus), en overwegingen 5 tot en met 8, artikel 1, artikel 2, punten 4 en 5, artikel 3, leden 4 tot en met 6, en artikel 9, leden 1 tot en met 4, van dat verdrag.

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Grondwet van Roemenië, opnieuw gepubliceerd, artikel 52, lid 1, uit hoofde waarvan eenieder die van mening is dat een overheidsinstantie, door een administratieve handeling of door zijn verzoek niet binnen de wettelijk gestelde termijn te behandelen, een van zijn rechten of legitieme belangen heeft geschonden, het recht heeft erkenning van het aangevoerde recht of legitiem belang, de nietigverklaring van de handeling en schadevergoeding te vorderen.

Codul civil (burgerlijk wetboek), opnieuw gepubliceerd, artikel 37 (handelingsbekwaamheid), artikel 187 (bestanddelen van een rechtspersoon), artikel 188 (hoedanigheid van rechtspersoon), artikel 189 (categorieën rechtspersonen), artikel 190 (privaatrechtelijke rechtspersoon), artikel 192 (toepasselijk rechtstelsel) en artikel 193 (gevolgen van rechtspersoonlijkheid).

Codul de procedură civilă (wetboek van burgerlijke rechtsvordering)

– artikel 36 (procesbevoegdheid):

„De procesbevoegdheid vloeit voort uit de identiteit van de partijen en de subjecten bij de rechtsbetrekking in kwestie zoals die aan de rechter is voorgelegd. Het al dan niet bestaan van de aangevoerde rechten en verplichtingen is een vraag ten gronde.”

– artikel 56, leden 1, 2 en 3 (bevoegdheid om in rechte op te treden):

„1. Personen die burgerrechten genieten, kunnen in rechte optreden.

2. Verenigingen, vennootschappen of andere entiteiten zonder rechtspersoonlijkheid kunnen in rechte optreden indien zij in overeenstemming met de wet zijn opgericht.

3. Onbevoegdheid om in rechte op te treden kan in elk stadium van de procedure worden aangevoerd. Proceshandelingen verricht door een persoon die niet bevoegd is om in rechte op te treden, zijn in absolute zin nietig.”

- artikel 451 (bedrag van de kosten);
- artikel 452 (bewijs van de kosten);
- artikel 453 (toerekening van de kosten);
- artikel 483, leden 1, 3 en 4 (voorwerp en doel van de vordering; bevoegde rechter);
- artikel 488, lid 1, punten 5 en 8 (gronden voor nietigverklaring);
- artikel 491 (incidentele hogere voorziening en incidentele hogere voorziening tegen een andere persoon dan de verzoeker in het hoofdgeding – „recursul provocat”), juncto artikel 472 (incidenteel beroep);
- artikel 634, lid 1, punt 5, en lid 2 (onherroepelijk vonnis).

Lege contenciosului administrativ nr. 554/2004 (wet inzake het bestuursprocesrecht nr. 554/2004)

- artikel 1, leden 1 en 2:

„1. Eenieder die van mening is dat een overheidsdienst, door een administratieve handeling vast te stellen of door zijn verzoek niet binnen de wettelijk gestelde termijn te behandelen, een van zijn rechten of legitieme belangen heeft geschonden, kan de bevoegde bestuursrechter verzoeken om nietigverklaring van de handeling, erkenning van het aangevoerde recht of legitiem belang en vergoeding van de geleden schade. Het legitieme belang kan zowel particulier als algemeen zijn.

2. Een persoon wiens rechten of legitieme belangen zijn geschaad door een administratieve handeling met een individuele strekking die tot een ander rechtssubject is gericht, kan zich wenden tot de bestuursrechter.”

- artikel 2, lid 1, onder p), r) en s):

„1. Voor de toepassing van deze wet worden de volgende begrippen en uitdrukkingen als volgt begrepen:

[...] p) ‚legitiem particulier belang’: de mogelijkheid om een bepaald gedrag te eisen met het oog op de verwezenlijking van een voorzienbaar toekomstig subjectief recht;

r) ‚legitiem algemeen belang’: belang met betrekking tot de rechtsorde en de constitutionele democratie, de waarborging van de fundamentele rechten,

vrijheden en plichten van de burgers, de voorziening in de behoeften van de gemeenschap en de uitoefening van de bevoegdheden van de overheid;

s) ‚betrokken sociale organen’: niet-gouvernementele structuren, vakbonden, verenigingen, stichtingen en dergelijke, die tot doel hebben de rechten van verschillende categorieën burgers of, in voorkomend geval, de goede werking van overheidsdiensten te beschermen.”

– artikel 8, lid 11:

„11. Natuurlijke personen en privaatrechtelijke rechtspersonen kunnen slechts subsidiair een vordering tot bescherming van een legitiem algemeen belang instellen wanneer de aantasting van het legitieme algemene belang logischerwijs verband houdt met de inbreuk op het subjectieve recht of het legitieme particuliere belang.”

Lege nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (wet nr. 51/1995 betreffende de organisatie en de uitoefening van het beroep van advocaat), opnieuw gepubliceerd

– artikel 5, lid 5:

„De maatschap bestaat uit twee of meer vaste advocaten. In de maatschap kunnen ook meewerkende advocaten of advocaten in loondienst het beroep van advocaat uitoefenen. De maatschap en de daarbinnen werkzame advocaten mogen geen rechtsbijstand verlenen aan personen met tegengestelde belangen.”

Statutul profesiei de avocat din 3 decembrie 2011 (statuut van de advocatuur van 3 december 2011), vastgesteld door de Uniunea Națională a Barourilor din România (nationale unie van orden van advocaten van Roemenië) (*Monitorul Oficial al României* nr. 898 van 3 december 2011; hierna: „statuut”).

– artikel 196, lid 3:

„3. In geval van geschillen die voortvloeien uit de uitoefening van de beroepsactiviteit, kan de maatschap als eiser of verweerder in rechte optreden, zelfs indien zij geen rechtspersoonlijkheid bezit.”

Ordonanța de urgență a Guvernului [OUG] nr. 195/2005 privind protecția mediului (voorlopig wetsbesluit van de regering nr. 195/2005 inzake milieubescherming; hierna: „OUG nr. 195/2005”)

– artikel 2, punt 56:

„Voor de toepassing van dit voorlopig wetsbesluit gelden de volgende definities:

[...] 56. ‚publiek’: één of meer natuurlijke of rechtspersonen en, in overeenstemming met de nationale wetgeving of praktijk, verenigingen, organisaties of groepen daarvan.”

– artikel 3, onder h):

„Aan dit voorlopig wetsbesluit liggen de volgende strategische beginselen en overwegingen ten grondslag:

[...] h) publieksvoorlichting en -inspraak bij de besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden.”

– artikel 5, onder d):

„De staat erkent het recht van eenieder op een ‚gezond en ecologisch evenwichtig milieu’ en waarborgt daartoe:

[...] d) het recht om zich, rechtstreeks of via milieubeschermingsorganisaties, te wenden tot de administratieve en/of gerechtelijke instanties, naargelang van het geval, in milieuaangelegenheden, ongeacht of er schade is opgetreden of niet.”

– artikel 20, leden 1, 5 en 6:

„1. De bevoegde milieubeschermingsautoriteit garandeert, samen met de andere centrale en lokale overheidsinstanties, naargelang van het geval, publieksvoorlichting en -inspraak bij besluiten over specifieke activiteiten en toegang tot de rechter, overeenkomstig de bepalingen van het [Verdrag van Aarhus], zoals geratificeerd bij wet nr. 86/2000. [...]

5. De toegang van het publiek tot de rechter is onderworpen aan de geldende regelgeving.

6. Niet-gouvernementele organisaties die zich inzetten voor milieubescherming hebben het recht om in milieuaangelegenheden in rechte op te treden en hebben het recht om op te treden in milieugeschillen.”

Lege nr. 86/10 mai 2000 privind ratificarea Convenției privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998 (wet nr. 86 van 10 mei 2000 tot ratificatie van het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, ondertekend te Aarhus op 25 juni 1998).

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Verzoekster heeft bij de rechtbank van eerste aanleg, de Tribunal Cluj, een vordering ingesteld tegen de Consiliu Local al Comunei Pojorâta (gemeenteraad van Pojorâta, district Suceava, Roemenië), de Consiliu Județean Suceava (districtsraad van Suceava, Roemenië) de Președintele Consiliului Județean Suceava (voorzitter van de districtsraad van Suceava, Roemenië) en de Agenția pentru Protecția Mediului Bacău (agentschap voor milieubescherming Bacău, Roemenië), alle publiekrechtelijke rechtspersonen, tot i) nietigverklaring van het

besluit van de Consiliu Local Pojorâta van 16 september 2009 tot goedkeuring van het bestemmingsplan voor de stortplaats te Pojorâta (hierna: „stortplaats”), ii) gedeeltelijke nietigverklaring van bouwvergunning nr. 39 van 3 oktober 2012, afgegeven door de Președintele Consiliului Județean Suceava, uitsluitend wat betreft de vergunning voor bouwwerkzaamheden betreffende de stortplaats, waarvan de Consiliu Județean Suceava de begunstigde is, en iii) afbraak van de stortplaats, die is gebouwd op basis van bouwvergunning nr. 39 van 3 oktober 2012.

- 2 Verzoekster, een maatschap van advocaten, betoogt dat de subjectieve redenen die aan de administratieve en de gerechtelijke procedure ten grondslag liggen, gelegen zijn in de „sterke invloed” die de stortplaats heeft gehad op de drie advocaten die de maatschap vormen – zij sloegen de verwezenlijking van het project met „grote afschuw, verbijstering, woede en verontwaardiging” gade – terwijl de maatschap zelf verschillende middelen feitelijk en rechtens heeft aangevoerd ten aanzien van de onwettigheid van de bestreden administratieve handelingen.
- 3 Ten gronde voeren verweerders aan dat afvalbeheer een van de belangrijkste milieubeschermingsproblemen in Roemenië vormt en dat de afvalverwijdering op stortplaatsen in het district Suceava rampzalig verloopt. Bovendien is bij de aanleg van de stortplaats rekening gehouden met alle technische voorschriften van de nationale en Europese wetgeving, met inbegrip van richtlijn 1999/31/EG betreffende het storten van afvalstoffen.
- 4 In het kader van het verzoek om een prejudiciële beslissing zijn de door verweerders opgeworpen excepties van groot belang, te weten i) verzoekster zou niet bevoegd zijn om in rechte op te treden en ii) verzoekster zou procesbevoegdheid noch procesbelang hebben.
- 5 Ter staving van de eerste exceptie voeren verweerders aan dat overeenkomstig artikel 5, onder d), OUG nr. 195/2005 zowel natuurlijke personen als niet-gouvernementele organisaties die zijn opgericht met het oog op milieubescherming vorderingen kunnen instellen op grond van het recht op een gezond milieu. Verzoekster, een maatschap van advocaten, bezit geen rechtspersoonlijkheid en is niet opgericht met als doel het milieu te beschermen. Hoewel het wetboek van burgerlijke rechtsvordering vennootschappen en andere entiteiten zonder rechtspersoonlijkheid toestaat in rechte op te treden, staat artikel 196, lid 3, van het statuut zulks alleen toe voor geschillen die voortvloeien uit de uitoefening van een beroepsactiviteit, hetgeen in casu niet het geval is.
- 6 Ter staving van de tweede exceptie stellen verweerders dat verzoekster geen subjectief recht of legitiem particulier belang aanvoert dat zou zijn aangetast door de administratieve handelingen waarvan zij nietigverklaring vordert.
- 7 De Tribunal Cluj heeft de opgeworpen excepties onderzocht en de exceptie dat verzoekster niet bevoegd was om in rechte op te treden, verworpen. Deze rechter was ten eerste van oordeel dat verzoekster – aangezien zij bij artikel 5 van wet

nr. 51/1995 is erkend als professionele entiteit, waardoor zij in eigen naam bepaalde rechtshandelingen kan verrichten en over een eigen vermogen kan beschikken dat bestemd is voor de uitoefening van het beroep van advocaat – rechtsbevoegd is en de specifieke bevoegdheid heeft om te handelen overeenkomstig het doel waarvoor zij is opgericht. Zij voldoet ook aan de voorwaarden van de artikelen 187 en 188 van het burgerlijk wetboek om te worden beschouwd als een organisatie met rechtspersoonlijkheid, d.w.z. een onafhankelijke organisatie met een eigen vermogen die een bepaald legitiem en moreel doel nastreeft dat in overeenstemming is met het algemeen belang.

- 8 De Tribunal Cluj heeft de tweede exceptie daarentegen toegewezen en, na analyse van de begrippen „benadeelde” en „algemeen belang”, geoordeeld dat het algemeen belang in de vordering slechts subsidiair kan worden ingeroepen wanneer de aantasting van het legitieme algemene belang logischerwijs voortvloeit uit de aantasting van het subjectieve recht of het legitieme particuliere belang. Hoewel de nationale wetgeving voorziet in toegang tot de rechter in milieuaangelegenheden, moet in dit verband een onderscheid worden gemaakt tussen niet-gouvernementele organisaties die actief zijn op het gebied van milieubescherming en andere personen.
- 9 Uitgaande van de vaststelling dat het milieurecht van de Unie niet voorziet in een algemeen recht op een gezond en onaangetast milieu voor eenieder en van de definitie van „betrokken publiek” in het Verdrag van Aarhus, merkt de Tribunal Cluj op dat noch artikel 9, lid 2, van het Verdrag van Aarhus, noch het afgeleide recht van de Unie de leden van het publiek onvoorwaardelijke toegang tot de rechter verleent, aangezien deze bepalingen de verdragsluitende partijen en de lidstaten van de Unie toestaan bepaalde voorwaarden op te leggen, zodat een algemeen recht voor alle personen om in rechte op te treden in milieuaangelegenheden is uitgesloten.
- 10 Verzoekster, die bij de instelling van haar vordering een objectief geschil heeft aangevoerd – d.w.z. dat zij de vordering aldus heeft geformuleerd dat deze strekt tot bescherming van een algemeen belang –, heeft evenwel niet aangetoond dat er sprake is van schending van een recht of van een legitiem belang, en kan daarom niet in rechte optreden.
- 11 Zowel verzoekster als de Consiliu Județean Suceava is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan bij de Curte de Apel Cluj (rechter in tweede aanleg Cluj, Roemenië).
- 12 Verzoekster betoogt in haar beroep dat de regels inzake materieel recht zijn geschonden of onjuist zijn toegepast bij de beslissing over de exceptie inzake het ontbreken van procesbevoegdheid en van procesbelang. Ten eerste zou het geschil geen klassiek administratief geschil betreffen, maar betrekking hebben op milieubescherming, waarvoor bijzondere regels gelden op grond waarvan eenieder toegang heeft tot de rechter door beroep te doen op het algemeen belang, zonder dat er een legitiem particulier belang hoeft te worden aangevoerd. Ten tweede

betoogt verzoekster dat zij haar vordering heeft ingesteld als lid van het publiek overeenkomstig de definitie van publiek in artikel 9, lid 3, van het Verdrag van Aarhus, en dat de rechter zijn beslissing om de vordering af te wijzen ten onrechte heeft gebaseerd op artikel 9, lid 2, van dat verdrag.

- 13 In zijn beroep betwist de Consiliu Județean Suceava de afwijzing van de exceptie van onbevoegdheid om in rechte op te treden, op grond dat de Tribunal de procedureregels heeft geschonden waardoor zijn uitspraak nietig is. Zijns inziens is de bevoegdheid van verzoekster om in rechte op te treden, specialistisch van aard, en zijn het recht op een gezond milieu en op bescherming van de gezondheid alleen specifiek van aard wanneer het natuurlijke personen betreft.
- 14 De Curte de Apel Cluj heeft het beroep van de Consiliu Județean Suceava afgewezen en het beroep van verzoekster toegewezen, de bestreden uitspraak vernietigd en de zaak terugverwezen naar de Tribunal Cluj.
- 15 In de loop van de beroepsprocedure heeft de Consiliu Județean Suceava bij de Înalta Curte de Casație și Justiție (hoogste rechterlijke instantie, Roemenië) een verzoek om verwijzing van de zaak ingediend, dat is ingewilligd. De zaak is daarbij overgedragen aan de verwijzende rechter, de Curte de Apel Târgu Mureș (rechter in tweede aanleg Târgu Mureș, Roemenië). Als gevolg van de toewijzing van het verzoek om verwijzing is het arrest van de Curte de Apel Cluj van rechtswege vernietigd, en de verwijzende rechter heeft de procedure hervat om uitspraak te doen over beide beroepen.

Voornaamste argumenten van de partijen in het hoofdgeding

- 16 Zowel verzoekster als de Consiliu Județean Suceava heeft de verwijzende rechter gevraagd een verzoek om een prejudiciële beslissing in te dienen bij het Hof.

Korte uiteenzetting van de motivering van de prejudiciële verwijzing

- 17 Volgens de verwijzende rechter heeft de nationale wetgever blijkens de algemene regel van de wet inzake het bestuursprocesrecht gekozen voor subjectieve geschillen, waarbij de „benadeelde partij” een eigen belang aanvoert, dat door de wetgever wordt aangeduid als een „legitiem particulier belang”.
- 18 Op het gebied van milieubescherming voorziet de nationale wetgeving tot omzetting van het Verdrag van Aarhus in de mogelijkheid van toegang tot de rechter als uitdrukking van het grondrecht van eenieder op een gezond en ecologisch evenwichtig milieu.
- 19 Enerzijds voorziet de nationale wetgever op dit gebied in de mogelijkheid van objectief geschil, dat in het kader van het recht op toegang tot de rechter kan worden ingeroepen, ofschoon de categorie van personen die primair en rechtstreeks een legitiem algemeen belang kunnen doen gelden, beperkt is tot niet-

gouvernementele organisaties die zich inzetten voor milieubescherming en die als zodanig geen legitiem particulier belang hoeven aan te tonen.

- 20 Anderzijds heeft eenieder het recht om zich, rechtstreeks of via milieubeschermingsorganisaties, te wenden tot de administratieve en/of gerechtelijke instanties, naargelang van het geval, in milieuaangelegenheden, ongeacht of er schade is opgetreden of niet. In een dergelijke situatie heeft het publiek, anders dan niet-gouvernementele organisaties die zich inzetten voor milieubescherming, toegang tot de rechter volgens het toepasselijke recht. Vanuit dit oogpunt veronderstelt de Wet inzake het bestuursprocesrecht, waarnaar artikel 20, lid 5, OUG nr. 195/2005 verwijst, dat primair een legitiem particulier belang, en bijgevolg een subjectief geschil, aan de orde is, en dat de betrokkene die zich op het legitieme particuliere belang beroept – anders dan organisaties die zich inzetten voor milieubescherming – pas zodra dat belang is komen vast te staan zich subsidiair ook kan beroepen op een legitiem algemeen belang.
- 21 Volgens de redenering van de rechter ten gronde kan verzoekster zich niet primair beroepen op een legitiem algemeen belang zonder een legitiem particulier belang te hoeven invoeren; meer bepaald valt verzoekster niet onder de categorie van „betrokken publiek” als bedoeld in artikel 9, lid 2, van het Verdrag van Aarhus.
- 22 Aangezien de Tribunal Cluj zich bij de toewijzing van de exceptie inzake het ontbreken van procesbevoegdheid en van procesbelang heeft gebaseerd op artikel 9, lid 2, van het Verdrag van Aarhus, herinnert de verwijzende rechter aan het onderscheid dat het Hof in zijn arrest van 14 januari 2021, Stichting Varkens in Nood e.a. (C-826/18, EU:C:2021:7), punten 44 tot en met 49, heeft gemaakt tussen de regelingen inzake toegang tot de rechter van respectievelijk artikel 9, lid 2, en artikel 9, lid 3, van dat verdrag.
- 23 De Curte de Apel Târgu Mureş merkt voorts op dat de Societate Civilă Profesională de Avocați AB & CD voor de Tribunal Cluj en voor de rechter in hoger beroep heeft opgemerkt dat zij het beroep zowel in eigen naam als in naam van haar drie advocaten had ingesteld.
- 24 In dit verband moet de eerste vraag, met betrekking tot de begrippen „publiek” en „betrokken publiek” als gedefinieerd in artikel 2, punten 4 en 5, van het Verdrag van Aarhus, worden voorgelegd aan het Hof.
- 25 Indien het Hof bevestigend antwoordt op een van de elementen van de eerste vraag (ten eerste of verzoekster kan worden erkend als „publiek” in de zin van artikel 2, punt 4, en artikel 9, lid 3, van het Verdrag van Aarhus en ten tweede of zij zich kan beroepen op de rechten en belangen van de advocaten van de maatschap als natuurlijke personen), stelt de verwijzende rechter de tweede vraag, namelijk of het Unierecht aldus moet worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale bepaling die de toegang tot de rechter van een maatschap van advocaten afhankelijk stelt van de verificatie van het bestaan van een eigen belang of van de omstandigheid dat het instellen van de vordering strekt tot bescherming

van een rechtssituatie die rechtstreeks verband houdt met het doel waarvoor die maatschap is opgericht.

- 26 De derde prejudiciële vraag betreft de kosten van een milieubeschermingsprocedure.
- 27 Verzoekster heeft er in alle fasen van de procedure op gewezen dat de nationale regeling geen redelijke zekerheid biedt omtrent de verplichting om de uitgaven en de totale kosten van de procedure te dragen. Zij stelt immers dat zij haar recht van toegang tot de rechter overeenkomstig artikel 9, lid 3, van het Verdrag van Aarhus wilde uitoefenen zonder te kunnen weten of voorzien in welk bedrag van de kosten zij maximaal kon worden verwezen.
- 28 De Consiliu Județean Suceava zou aan de in de onderhavige zaak gekozen advocaten een honorarium van in totaal circa 276 000 Roemeense lei (ongeveer 50 000 EUR) hebben betaald.
- 29 De verwijzende rechter merkt in dit verband ten eerste op dat de artikelen 451 tot en met 453 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering in detail aangeven waarin de proceskosten bestaan (aan de staat verschuldigde griffierechten, honoraria van advocaten en raadslieden, aan getuigen verschuldigde bedragen enz.), welke partij in het geding in de kosten kan worden verwezen (de in het ongelijk gestelde partij, op verzoek van de in het gelijk gestelde partij), alsook welke criteria de rechter kan hanteren om, met opgaaf van redenen, de advocatenhonoraria te verminderen (wanneer die, gelet op de omstandigheden van de zaak, duidelijk niet in verhouding staan tot de waarde of complexiteit van de zaak of tot de door de advocaat verrichte werkzaamheden).
- 30 Ten tweede bepaalt artikel 9, lid 4, van het Verdrag van Aarhus dat de in de leden 1 tot en met 3 van dat artikel bedoelde procedures moeten voorzien in passende en doeltreffende middelen die „billijk, snel en *niet onevenredig kostbaar*” moeten zijn.
- 31 De verwijzende rechter vraagt zich af of bovengenoemde bepalingen van nationaal recht voldoende criteria bevatten voor de beoordeling van de hoge kosten van geschillen die voortvloeien uit de schending van de milieubeschermingsregels en die een prohibitieve werking kunnen hebben in die zin dat zij een privaatrechtelijke persoon ervan kunnen weerhouden om op dat gebied een vordering in te stellen, en of in die context rekening moet worden gehouden met specifieke regels en criteria.
- 32 Onder verwijzing naar de rechtspraak van het Hof inzake artikel 11, lid 4, van richtlijn 2011/92/EU (arrest van 15 maart 2018, North East Pylon Pressure Campaigning en Sheehy, C-470/16, EU:C:2018:185, punten 44 en 2 van het dictum), acht de Curte de Apel Târgu Mureș het ook noodzakelijk te bepalen of die rechtspraak van toepassing is op artikel 9, lid 4, van het Verdrag van Aarhus.

- 33 De verwijzende rechter verzoekt het Hof uitspraak te doen krachtens artikel 105 van het Reglement voor de procesvoering, met als motivering dat het geding sinds 3 oktober 2018 bij de nationale rechterlijke instanties aanhangig is.

WERKDOCUMENT